

והתנו, שנינו במשנה לעיל: **נפל הבית עליו ועל אביו, או עליו ועל מורישיו, והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב, שרוצים לגבות את חובם מהירושה, והספק הוא מי מת ראשון: יורשי האב אומרים, הבן מת ראשון, והוא לא ירש, ואחר כך מת האב, ולכן אין זכות לבעלי החוב של הבן, שהרי הנכסים לא היו אצלו. ובעל חוב אומר, האב מת ראשון, והבן ירש אותו, ואחר כך מת הבן, ולכן יכולים לגבות את חובם.**

מאי לאו, האם לא מדובר באופן ש"יורשי האב", הם בני, בנים של האב, כגון חנוך בן ראובן, שירש את הסבא, יעקב, ואילו "מורישיו" — הם אחי, אחיו של ראובן, שהוא ראוי ליורשם, והספק מי מת קודם.

ואי סלקא דעתך, ואם יעלה על דעתך לומר, לא מצי הנכד אמר מכח אבוח דאבא קאתינא, כיון דכי כתיב "תחת אבותיך יהיו בניך" רק בברכה כתיב. אם כן, גם כי מת הבן, גם על הצד שהבן מת ראשון, ואחר כך מת האב, מאי הוי? מדוע הבעל חוב לא גובה? נימא להו בעל חוב, שהבעל חוב יאמר לבניו של הבן: ירושת אבוהון קא שקילנא! יש לי זכות לגבות את חובי מהירושה, שהרי הוא יורש מאביו. (134)

לא קרובים, יכולים להעיד, ואם כן, אין כאן דין קשה בדיני ממונות⁽¹³³⁾.

אלא, לעולם כדאמרינן מעיקרא, כמו האפשרות הראשונה, שבן מכר בנכסי אביו.

ודקא קשיא לך, מה שהיה קשה "תחת אבותיך יהיו בניך", והנכד יורש ישר את הסבא, ולא מכח אביו —

ההוא, בברכה כתיב. זה רק ברכה, שלצדיקים יהיו בנים ונכדים שירשו אותם, אבל הירושה באמת עוברת דרך האבא. ולכן זה "קשה בדיני ממונות", שהלקוחות אומרים לו: אביך מכר, ומדוע אתה מוציא את הנכסים, והרי אתה בא מכח ירושת אביך.

ואת ההלכה הזו שלחו מתם.

ועתה הגמרא רוצה להוכיח ש"תחת אבותיך יהיו בניך" זה לא רק ברכה.

ומי מצית אמרת? איך אפשר לומר שרק בברכה כתיב, אבל באמת לענין דינא, לא. והנכד יורש את נכסי הסבא רק מכח אביו ולא הישר מכח הסבא.

קנט-ב

134. הקובץ שיעורים חוקר בפרק יש נוחלין [של"ג], מהו "משמוש", האם המת זוכה בקבר לענין זה שמוריש לזה שמקבל ממנו, או שאין קנין למת בכלל, אלא הוא מעביר לו את זכות הירושה. והוא מוכיח מהסוגיא כמו הצד הראשון, שהמת זוכה בנכסים, שאם אינו זוכה, איך הבעל חוב רוצה לזכות בנכסים, הרי מעולם

133. הקובץ שיעורים שואל אם משה ואהרן נאמנים ורק פסולים מגזה"כ, א"כ נכשירם מצד אנן סהדי שהרי ודאי הם דוברי אמת. ותי' שאה"נ הם נאמנים והנפ"מ שאם יהיו עדים אחרים נגדם הם לא יהיו נאמנים. וכן נפ"מ אם יהיו כשרים לקדושין אם מהני אנן סהדי בקדושין.

בברייתא, תיקשי: **הי נינהו "יורשי האב"**, והי נינהו "יורשי הבן"? הרי אין כאן שני סוגי יורשים, שאם יש בנים לבן, הם יורשים את האב, ואם אין לו בנים, יורשי האב יורשים גם את הבן.

אלא לאו, הכי קאמר, כך מדובר:

אב שנשבה, ומת בן בתו במדינה. או בן שנשבה, ומת אבי אמו במדינה.

יש כאן עתה שני יורשים, יורשי הסבא, ויורשי הבן, שהם קרובי אביו, שהוא הבעל של אמו של הנכד. ולכן, אם הסבא מת ראשון, הרי הנכד יורש אותו, ואחרי שהוא ימות, תירש אותו משפחתו מאביו, שאינה משפחת סבו. אך אם הנכד מת ראשון, הוא לא יירש את סבו, אלא משפחת הסב תירשנו.

ולא ידעינן הי מינייהו מית ברישא, ואין אנו יודעים מי מהשניים מת ראשון.

ולכן הדין הוא, **שירשי האב** [הסב] ויורשי הבן יחלוקו.

ומכאן מוכח, שהבן לא יורש בקבר להנחיל לאחיו מן האב.

כי, **ואם איתא** שהבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מאביו, **נהי נמי**, גם אם נאמר **דבן מת ברישא**, שהבן מת ראשון, עדיין **לירתיה לאבוב דאימא**, שירש את אבי אמו **בקיברא** בהיותו בקבר, **ולירתיה לאחיה מן אבוב**, יורש את ירושת זקנו, אבי אמו, לאחיו מן האב! ?

ודוחה הגמרא: **לא בכך** מדובר אלא "יורשי הבן" — הם "אחיו". יורשי הבן אינם הבן של ראובן, אלא אחיו. ואם ראובן מת ראשון, אחיו יורש את יעקב לא דרך ראובן, אלא ישר מיעקב, שהרי גם הוא בנו של יעקב. ולכן אין ראייה מהמשנה שאומרים שהנכד יורש ישר מהסבא.

ולפי זה, "מורישיו" — הם אחי אבוב. שנפל הבית על ראובן, ועל עשו אחי יעקב. ולכן, אם ראובן מת ראשון, יורשי עשו יורשים את הכל. ואם קודם מת עשו, יש זכות לראובן במקום יעקב. ואז הלקוחות יגבו ממנו את חלקו.

בעו מיניה מרב ששת:

בן, מהו שיירש את אמו בקבר, לאחר שאמו מתה, **להנחיל לאחיו מן האב**, להוריש לאחיו מן האב. כגון יוסף בן רחל שמת בחיי אמו, ואחר כך מתה רחל אמו, האם יוסף יורש את אמו בקבר, כאילו שהוא חי, כדי להנחיל את הירושה הלאה, לאחיו מיעקב, ראובן, שהוא אחיו רק מאביו.

אמר להו רב ששת: תניתוה, אפשר לפשוט זאת מהברייתא: **האב שנשבה, ומת בנו במדינה**, בארץ מולדתו, ולא ידוע מי מת קודם. וכן **בן שנשבה, ומת אביו במדינה**, ולא ידוע מי מת קודם, **יורשי האב ויורשי הבן יחלוקו**

ומדייק רב ששת: **היכי דמי?** איך מדובר שיש ספק ירושה?

אילימא בדקתני, אם בפשטות, כמו שכתוב

הם לא היו שייכים למת. ואכן רבינו יונה בדף קכ"ה רוצה להוכיח מכאן שבעל חוב נוטל בראוי, מזה

אלא לאו, שמע מינה, אפשר להוכיח מכאן, כי אין הבן יורש את אמו להנחיל לאחיו מן האב.

ועתה הגמרא רוצה להוכיח דין זה גם מהמשנה:

אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי: אף אנן נמי תנינא, שנינו במשנה: נפל הבית עליו ועל אמו, אלו ואלו, בית שמאי ובית הלל, מודים שיחלוקו.

ואם איתא, אם נאמר שהבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מאביו, הרי נהי נמי דבן מת ברישא, גם אם הבן מת ראשון, לירתיה לאמיה בקבריה, שירש את ירושת אבי אמו בהיותו בקבר, ולירתו אינהו לאחי מאבוח, וירשו אחיו מאביו את הנכסים ממנו.

אלא, לאו, שמע מינה, מוכח מכאן, כי אין הבן יורש את אמו להנחיל לאחיו מן האב.

ומסקנת הגמרא: אכן, שמע מינה!

ועתה מבארת הגמרא: וטעמא מאי, מה המקור לדין זה?

אמר אביי: נאמרה "סיבה" בבן, "ולא תסוב נחלה", ונאמרה סיבה בבעל, (135) "ולא תסוב נחלה". מזה סיבה האמורה בבעל, אין הבעל יורש את אשתו בקבר, כיון שלאחר מיתה פקעה הקירבה ביניהם, אף סיבה האמורה בבן, אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב.

וכיון שעסקנו בעניני חזקת נכסים, מביאה עתה הגמרא דין נוסף שנוגע לחזקת נכסים:

מעשה בהחוא גברא, דאמר ליה לחבריה: נכסי דבר סיסין מזבנינא לך! מי שאמר לחבירו שהוא מוכר לו נכסים שהוא קנה אותם מאדם ששמו בר סיסין.

הואי חדא ארעא, היתה קרקע אחת דהוה מיקריא "דבי בר סיסין", שנקראה על שם בן סיסין, והלוקח רצה לזכות אף בה.

אמר ליה המוכר: הא לאו "דבי בר סיסין", הקרקע הזאת לא היתה שלו, ואקרויי הוא דמקריא, ורק היא נקראת בשם "דבי בר סיסין".

אתא לקמיה דרב נחמן באו לפני רב נחמן לדין.

אוקמא בידה דלוקח, העמיד רב נחמן את הקרקע בידי הלוקח.

אמר ליה רבא לרב נחמן: דינא הכי? וכי כך הן הדין?! והרי יש לנו כלל כי המוציא מחבירו, עליו הראיה! ואם כן, צריך להעמיד את הקרקע בידי המוכר, כיון שהוא הבעלים הראשון והקרקע היתה בחזקתו.

ומקשה הגמרא: ורמי דרבא אדרבא, ודרב נחמן אדרב נחמן. רבא ורב נחמן סתרו את דבריהם ממקום אחר.

דהחוא דאמר ליה לחבריה, אדם אמר

שהוא גובה מחמת המת אע"פ שלא זכה. והוא כנראה לומד כמו הצד השני. ועיין בקובץ

שיעורים שהארין בזה.
135. לעיל דף ק"ב ע"ב.

לחבירו: **מאי בעית בהאי ביתא?** מה אתה עושה בבית הזה, שהוא שלי? **אמר ליה, ענה לו: מינך זבינתה, קניתי ממך, ואכלית שני חזקה, גרתי בבית שלש שנים ועל ידי זה אני מוחזק בבית.**

אתא לקמיא דרב נחמן, המחזיק בא לפני רב נחמן.

אמר ליה, אמר המערער: אנא, בשכוני גואי הוא! אני גרתי אתך בחדרים הפנימיים, והייתי עובר החוצה דרך המקום החיצוני שהתגוררת בו, ולכן אין לך חזקה עלי, כיון שגם אני גרתי עמך באותו זמן בבית.

אתא לקמיא דרב נחמן, המחזיק בא לפני רב נחמן.

אמר ליה: זיל ברור אכילתך! תוכיח שגרת בבית שלש שנים בלי המערער

אמר ליה רבא לרב נחמן: דינא הכי? האם כך הדין שצריך לפסוק, והרי **המוציא מחבירו, עליו הראיה**. וזה שגר שלש שנים בבית, נחשב מעתה מוחזק, והמערער צריך להביא ראיה.

קשיא דרבא אדרבא. שכאן הוא פסק שהמוכר, שהוא הבעלים הראשונים, הוא המוחזק, ושם פסק כי מי שכעת גר בבית הוא המוחזק.

הדרן עלך פרק מי שמת

136. האבי עזרי בפט"ו מטוען ונטען מבאר את הדמיון בין שני המקרים. שודאי מי שמחזיק בשדה ג' שנים והמערער טוען שהוא מחה בו, עליו להוכיח שמחה, כיון שאין חסרון בחזקה, רק הוא רוצה לבטלה. אך כאן, כיון שגר אתו,

נמצא שבכלל לא היה מעשה חזקה. ובוזה נחלקו רבא ורב נחמן, מי נקרא המוחזק. והוא הדין במכירה של נכסי דבר סיסין, הספק הוא אם בכלל הקרקע הזו היתה כלולה במכירה. עי"ש.